

της επανάστασης και να την ενεργήση. 'Ο ρόλος του ποιητή είναι άλλος. Να ξηγήση, να πυρώση την ψυχή του εργατή. . . Μά ο 'Αλκης δέν κάνει άλλο παρά να δραματίζεται και σάν αντιπροσωπευτικός τύπος της εποχής μας, όμολογοῦμε πώς είναι ένας τύπος πολλί άληθινός και πολλί ψυχολογημένος. Μόνο πώς δέν είναι ό τύπος του επαναστάτη που χρειάζεται σήμερα για νανάψη τή φωτιά. Του επαναστάτη που πιστεύει και που μπορεί. Ούτε από τή τραγική σπίτι του 'Οφιομάχου μπορεί να βγη ή επανάσταση. Τή σπίτι αυτό αντιπροσωπεύει έναν κόσμο πεδαμένο που στο βάθος μας αφήνει αδιάφορους. Δέν είναι αυτός ό κόσμος που πάσχει σήμερα και περιμένει την επανάσταση σάν απολύτρωση. 'Η δυστυχία των Οφιομάχων κ' ή τραγική τους τύχη μπορούσε εύκολα να θεραπευτή αν τή δυό παιδιά αποφασίζανε να δουλέψουνε. 'Αλλά ή σημερινή δυστυχία δέν πηγάζει από την περιφρόνηση της δουλειάς. Οί άνθρωποι σήμερα έλοι δουλεύουνε. Κ' οί Οφιομάχοι μπορούσανε να δουλεύουνε δίχως να ποχτήσουνε μ' αυτό και την εύτυχία που ζητούσανε. 'Η έκμετάλλεψη της δουλειάς να ή πηγή του κακού. 'Ο κ. Θεοτόκης που με τον «Κατάδικό» του μάς παρουσιάστηκε Τολστοϊκός, τώρα δείχνεται σάν απελπισμένος για τή σωτηρία του κόσμου. Με τέτοιους ανθρώπους... όπως λέει κι ό 'Αλκης. 'Ισως να πιστεύη πώς χρειάζεται ένα γενικό ξεπάστρεμα για να φυτρώση μιή άλλη πλάση. 'Ισως ή ζωή μας να είναι ένα άλλο Μυστήριο που τή διευτύνει κάποια Μάτρα κ' έτσι κάθε προσπάθειά μας πέφτει μάταιη. Θλιβερό άληθεια συμπέρασμα μιās ψυχής πεσιμιστικής που ή δική μας σοσιαλιστική αισιοδοξία δέ μάς επιτρέπει να τή υιοθετήσουμε. 'Οξω από αυτά τή έργο του κ. Θεοτόκη είναι ένα έργο πολλί φροντισμένο. 'Ενα έργο με χαρακτήρες ξεχωριστούς, με αξιόλογη δραματική πλοκή και συγκρούση μέσα σε μιή τραγική άτμοσφαιρα που μάς γεννάει τή φρίκη. Οί άνθρωποι σπαρταροῦνε μέσα στα δεσμά της πρόληψης και της ψευτιάς που τούς τή έχει χαλκίψει ή ή κοινωνία ή ή Μάτρα. Φανταζόμαστε πώς στή σκηνή τή έργο του κ. Θ. δάκανε περισσότερη έντύπωση. Τό διάβασμά του κουράζει κάπως. Είναι τή είδος αυτό της τέχνης του κ. Θ. που κάνει τή έργα του δυσκολοδιάβαστα. 'Η ζωή αντιγράφεται με φωτογραφική ακρίβεια που δείχνει βέβαια χέρι και μάτι δεξιότηχη. Μά ή τέχνη δέν πρέπει να είναι αντιγραφή. 'Η ύψηλή τέχνη είναι δημιουργία. 'Η φαντασία μας παίρνει από τή ζωή τή ύλική και τή δίνει τή μορφή που αυτή δά εκλέξη. 'Η απλή αντιγραφή αποτελεί την ήθογραφία. Και κάτι τέτοιο θαρρώ συμβαίνει με τον κ. Θεοτόκη. 'Η τέχνη του δέ μπορεί ακόμα να γλυτώση από τή δεσμά της ήθογραφίας αν και πρέπει να όμολογήσουμε πώς κάνει ό,τι μπορεί για να τήν νικήση. 'Οπως τή σημείωσα κι άλλοτε, ό κ. Θ. μαζί με τή μακαρίτη Κατζό-

πουλο βρίσκονται στο μεταίχμιο ανάμεσα στην ήθογραφία και στο ρομάντζο. 'Ο χαρακτηρισμός της κοινωνικής ήθογραφίας δά ταίριαζε στο έργο του. 'Αν προστέσουμε και τις εξαντλητικές ψυχολογικές ανάλυσεις των προσώπων που αφαιρούνε από τή έργο τον άέρα—σά νάνασαινουμε μέσα σ' ένα πυκνότατο δάσος—μαζί με κάποιον ιδιωματικό χαρακτήρα, φάνουμε στή σκέψη πώς λευτερωμένο από τή περιττή αυτό φορτίο τή έργο και με περισσότερη διαύγεια και γενναίο χαλάφρωμα της φράσης δά κέρδιζε εύκολότερα τή ενδιαφέρο του αναγνώστη. 'Οπωςδήποτε και πρής τιμή του κ. Θ. πρέπει να όμολογήσουμε πώς ό κ. Θ. είναι από τούς λίγους που δέ σχεδιάζουνε στο βρόντο τή έργα τους. 'Ο σκοπός του δέν είναι να διαπραγματευτή μιήν όποια ύπόθεση που να κάνη έντύπωση. 'Ο σκοπός του, έπως και κάθε άληθινού τεχνίτη, να ντύση την ιδέα του μέσα σε μιήν ύπόθεση. Μπορεί να μη συμφωνούμε με δέ μπορούμε νάρνηθούμε πώς ό κ. Θ. έχει ώρισμένες ιδέες. Αυτό ζητούμε κ' έμεις. Δέ θέλουμε να ύποτάξουμε όλους στή δική μας σκέψη έπως αφελέστατα δογματίζει ό κ. Ξενόπουλος. 'Επιμένουμε όμως ό,τι κάθε συγγραφέας πρέπει να παρουσιάξη ένότητα στή σκέψη του και να στρέφεται μέσα σ' ένα δικό του, ώρισμένο κόσμο. Τό αντίθετο δείχνει έλλειψη φιλολογικού χαρακτήρα κι απλή μίμηση. 'Ας προσέξουνε οί νέοι τή γνώμη μας. Δέν απαιτούμε να γίνουνε έλοι σώνει και καλά σοσιαλιστές. Πρέπει όμως έλοι να κατατοπιστούνε, ό καθένας ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του και με την κοινωνική του κατάσταση. 'Ο κατατοπισμός δά μάς κάνη να γνωρίσουμε τή ζωή από πιό κοντά και γιαυτό κι ακριβέστερα, μέσα από τόν έαυτό μας. 'Ετσι δάποχτήσῃ κ' ή λογοτεχνία μας χαρακτήρα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Σ ΗΜΕΙΩΜΑ

'Ο πρόλογος από τή «Φιλολογικά πορτραίτα» που βγαίνουνε σε τόμο τον άλλο μήνα.

Τή «Φιλολογικά πορτραίτα» είναι ή φιλολογική αυτοβιογραφία μου. Τής έδωσ' αυτή τή μορφή, γιατί έτσι τή βρήκα καλύτερη για τούς αναγνώστες μου—ίσως και για μένα τόν ίδιο. Κι αντί να κάθουμαι να περιαιτολογώ, αραδιάζοντας γεγονότα αδιάφορα και κουραστικά για τούς άλλους, έτσι φλυαρώντας, να ποῦμε, πάντα κι άτελείωτα pro domo mea, βρήκα πώς είναι καλύτερο τή ζωή μου την πνευματική νάν τή δώσω σε σειρά πορτραίτα για τούς ανθρώπους που σκετίζονται, λίγο ή πολύ, μ' αυτήνε, που μου χρησιμέψανε δάσκαλοι κι όδηγητές στα πρώτα φιλολογικά βήματά μου, που έξασκήσανε κάποια έπιρροή άπάνω μου και που, γενικά, άφησαν κάποια δυνατή έντύπωση στή θύμησή μου.

“Ετσι, ούτε βιογραφῶ ούτε κριτικῶ σὰ «Φιλολογικὰ πορτραῖτα» μου ἀπλούστατα, ἀφηγοῦμαι. Κι ἀφηγοῦμαι ὅτι σκετιζέται μὲ τὴν πνευματικὴ μου ζωὴ—μὲ τὴν καθ' αὐτὸ ζωὴ μου δηλ., γιατί ἕνας λογοτέχνης ζεῖ μόνο μέσα στὰ βιβλία του, λεύτερος ἀπὸ λογῆς κοινωνικοὺς δεσμούς, καὶ μὲ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα πὺν τᾶποκαλαεῖ σ υ ν ἄ δ ε ρ ο υ ς, μὰ πὺν εἶναι οἱ καθ'αὐτὸ ἀδερφοὶ του, ἡ φαμελιά του, ὁ κόσμος του. Γύρω «ὡς βογγαεῖ τοῦ κόσμου ἡ τρικυμία». Ὁ λογοτέχνης, ζώντας μέσα στὴ γαλήνια περικυκλωσιὰ τῆς σκέψης του, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν κοινωνικὴ φουρτούνα πὺν μανιάζει ὀλόγυρά του καὶ πὺν, τὸ πολὺ πολὺ, μπορεῖ νὰν τοῦ χρησιμεύει, μερικὲς φορές, γιὰ κεντριστηρί πρὸς δημιουργία, ὄλικὸ γιὰ νὰ χτεῖσει τὸ πνευματικὸ παλάτι του, ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή του.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ μου σκεδὸν εἶναι ἡ καθ'αὐτὸ ζωὴ μου, καὶ τῆς τέτοιᾶς ζωῆς μου πάσκινα νὰ δώσω τὰ πὺν, κατὰ τὴ γνώμη μου, χαρακτηριστικὰ κομμάτια μέσα στὰ πορτραῖτα μου. Πάσκινα, στὰ πρῶτα πρῶτα μάλιστα (Ραμπλαγᾶς, Γαβριηλίδης, Θέμος Ἄννινος, Μηταϊάκης, Κρουσιάλλης κλπ.) νὰ δώσω καὶ κατὶ ἄλλο, καὶ γενικὸ, πάσκινα νὰ δώσω μιὰν εἰκόνα τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας, στὰ πρῶτα χρόνια πὺν βγήκα καὶ γὼ πὺν πὺν πνευματικὸ ἀπλερο—δειλὰ δειλὰ ἀπὸ τὴ φωλιά μου καὶ πέταξα πρὸς τὴ μεγάλη ζωὴ. Ἡ ζωὴ ἐκεῖνη εἶχε κάποιονε χαρκτήρα, κάποιονε χρώμα, κάποιονε μορφὴ δικὴ τῆς—εἶτανε μιὰ ζωὴ πὺν ἔσβησε ὀλότιελα σὰ σβήσανε καὶ τὰ πρόσωπα πὺν τὴν ἀντιπροσωπεύανε, μὰ πὺν ὡς τόσο ἄφησε τὰ χάρηνα τῆς στὴ σημερινὴ πνευματικὴ, ἀκόμα καὶ κοινωνικὴ ζωὴ μας, ἀφοῦ, βλέπετε, ἕνας λογοτέχνης σημερινός, ἀποφασίζοντας νὰ δώσει κομμάτια τῆς ζωῆς του, ἀθελά του στερῆζεται στὴν τότε ζωὴ καὶ τόσο σημασία τῆς δίνει. Ἡ ζωὴ ἐκεῖνη, τότε, γκρέμιζε μὰ καὶ δημιουργοῦσε μαζί, καὶ μπορῶ νὰ πῶ ἀδίσταχτα πὺν ὁ ριζοσπαστισμός τῆς καὶ ὁ νεολογισμός τῆς ἔρρηξε τὸ σπᾶρο γιὰ τίς καινούργιες ἀνθρωπιστικὲς ἰδέες πὺν ἐξαγνίζοντε σήμερα καὶ ὀμορφαίνοντε μιὰ μεγάλη μερίδα τῆς νεολαίας μας καὶ πὺν αἴριο σίγουρα θὰ φέρουτε ἕνα ἀνθισμα κοινούργιο στὴ ζωὴ μας.

Ἔτσι, παίρνουν καὶ κάποιον ἱστορικὴ σημασία τὰ «πορτραῖτα» μου αὐτά. Δὲν ξαίρω. Ἐγὼ οἶς τὸ ξομολογοῦμαι, δὲ φροντίσα νὰ τοὺς δώσω καμμιά σημασία, οὔτε ἱστορικὴ, οὔτε ὀποιον ἄλλη Ν' ἀφηγηθῶ μοναχὰ—αὐτὸς εἶν' ὁ σκοπός μου. Ν' ἀφηγηθῶ ὅτι, μὲ συγκίνησε, ὅτι, σημαντικὸ ἦ ἀσήμαντο, σὲ πρόσωπα ἢ γεγονότα, μούκαμε βαθύτερη ἐντύπωση, χάρηξε κατὶ στὴ θύμησή μου. Τίποτ' ἄλλο. Γιὰ τοῦτο ὀποιος τὰ προσέξει λίγο τὰ «φιλολογικὰ πορτραῖτα» παίρνοντάς τα ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ θὰ δικαιολογήσει γιατί μέσα σαυτὰ μῆχανε καὶ κάποιον πορτραῖτα ἀνθρώπων (Φέξης, Καβαράκης κλπ.) πὺν

δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὴ δημιουργικὴ φιλολογία, μὰ πὺν ὡστόσο μένουν ὡς τύποι ἀντιπροσωπευτικοὶ στὴν πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀκόμα ἐξέλιξη τῆς σημερινῆς ζωῆς.

Θαρρῶ ὅτι εἶτανε νὰ δικαιολογήσω τὸ δικαιολόγησα καὶ σταματῶ ἐδῶ, μὴ θέλοντας σὲ τοῦτο τὸ σημεῖωμα νὰ δώσω περισσότερο, κουραστικὸ μᾶκρος καὶ νὰν τὸ μεταμορφώσω σὲ πρόλογο.

Μᾶης 1922

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙΣ

παρμέναις ἀπὸ ἕνα διήγημα τοῦ Ἰσπανοῦ Cervantes

(Ἀπὸ ἀνέκδοτο χειρόγραφο τοῦ Ν. Κονεμένου)

1. Θέλεις νὰ περάσης μιὰ μέρα καλὴ; Ξουρίσου. Ἐναν καλὸν μῆνα; Σφάξε ἕνα γουροῦνι. Μιὰ καλὴ χρονιά; Παντρέψου. Μιὰ καλὴ ζωὴ; Γένε Παλαῶ.
2. Τρία πολὺ καὶ τρία λίγο εἶν' ὁ χαλασμός τοῦ ἀνθρώπου· νὰ μιλή πολὺ καὶ νὰ νογάη λίγο, νὰ ξοδιάξῃ πολὺ καὶ νὰ ἔχη λίγο, νὰ φαντάζεται πὺν ἀξίζει πολὺ καὶ ν' ἀξίει λίγο.
3. Ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ποτὲ φτοχὸς μὲ τὸ νὰ ἔχη λίγο, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ θέλῃ πολὺ.
4. Ὅποιος θέλει νὰ πλουτίσῃ εἰς ἕνα χρόνον, εἰς ἔξη μῆνε; τὸν κορμῶν.
5. Ἀπὸ τὸ βελῶνι στ' αὐγὸ, ἀπὸ τ' αὐγὸ στὸ βῶνι· ὅτι, ἀπὸ τὸ βοῖδι στὰ φουρκα.
6. Μὲ τὸ ξύλο ὁ καλὸς γένεται κακός καὶ ὁ κακὸς γένεται χειρότερος.
7. Ἀπὸ γυναικα τὴν πρώτη συμβουλή καὶ ποτὲ τὴ δεύτερη.
8. Σὲ πόρτα κλεισμένη ὁ διάολος δὲν μπαίνει. κλειθωμένη ἡ καρδιά μου ἡσυχος ὁ νοῦς μου· καὶ ἡ γυναικα μου εἶναι σὰν τ' αὐγὸ, πὺν ὀσο δέρνεται, τόσο διαφορεῖται.
9. Κάθε παιᾶς παῖναι τὸν ἄγιο του καὶ κάθε λαγηνᾶς τὸ λαγῆνι του μάλιστα ἂν τύχη νὰ εἶναι καὶ ραγισμένο.
10. Κάλιο ἕνα σπουγγίτι καὶ στὸ χέρι παρὰ μιὰ πέρδικα στὸ βουνὸ.
11. Τοῦ φτελιὰ μὴ τοῦ γυρθεῖς ἀπίδι.
12. Κάλιο παρακίλει τὸ Θεὸ παρὰ τοὺς ἄγιους του ἐπειδὴ σὰν ὁ Θεὸς δὲ θέλῃ οἱ ἄγιοι δὲν δύνανται τίποτε.
13. Ὅποιος ἔχει καιρὸ καὶ καρτερεῖ καιρὸ ἔρχετ' ὁ καιρὸς καὶ χάνει τὸν καιρὸ.
14. Κάθε καλὸ πὺν σώσει γένεται κακό· καὶ ὅταν τὸ δέντρο πέσει ὀλοὶ κἀνονν ξύλα ἀπὸ δαυτο.
15. Ὅποιος ἀγοράζει τὸ περισσό θὰ πουλήσῃ τὸ χρειαζόμενον.